

Kommentarer till beräkningarna av andra kvartalet 2017

Innehåll	
BNP-utvecklingen	3
Hushållskonsumtionen.....	6
Offentlig konsumtion	8
Investeringar	10
Lager	12
Utrikeshandel	14
Näringslivets produktion	16
Arbetsmarknad och produktivitet	18
Multifaktorproduktivitet	21
Inkomster och sparande.....	23
Avstämning	28
Revideringar	32

BNP-utvecklingen

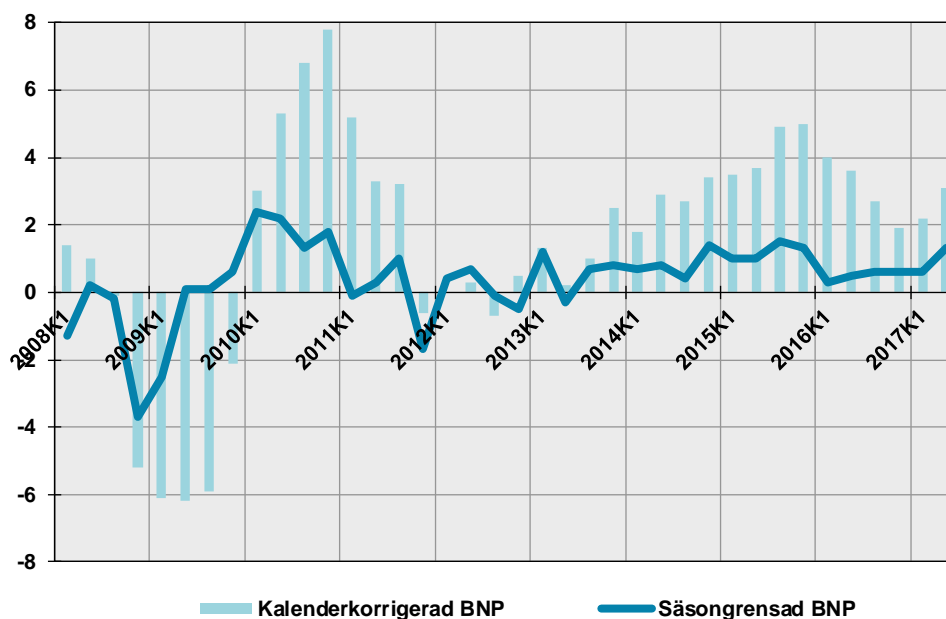
Varuexport och investeringar höjde BNP-utvecklingen

BNP-tillväxten stegrades andra kvartalet och ökade med 1,3 procent efter att ha legat stabilt på 0,6 procent de tre föregående kvartalen. Det var framförallt ökad varuexport och fasta bruttoinvesteringar som bidrog till uppgången.

Sveriges BNP steg med 1,3 procent andra kvartalet, säsongrensad och jämfört med kvartalet innan. Det kan jämföras med den genomsnittliga tillväxten de senaste tio åren på 0,4 procent. Mätt i kalenderkorrigerade tal och jämfört med andra kvartalet i fjol var uppgången 3,1 procent.

Jämfört med snabbversionen som publicerades i juli har BNP-utvecklingen reviderats ned med 0,4 procentenheter i säsongrensade tal. Revideringen beror på att mer fullständiga underlag tagits in i beräkningarna

BNP, procentuell förändring, säsongrensad och jämförd med kvartalet innan respektive kalenderkorrigerad och jämförd med motsvarande kvartal året innan.

Högre tillväxt i EU

BNP-tillväxten i euroländerna (EU19) uppgick till 0,6 procent andra kvartalet, säsongrensad. Tillväxten tilltog därmed något från 0,5 procent första kvartalet. Mätt i årstakt var BNP-tillväxten 2,3 procent. Den tyska ekonomin växte i linje med EU-snittet på 0,6 procent. BNP-utvecklingen höjdes av ökad hushållskonsumtion, offentlig konsumtion och fasta bruttoinvesteringar medan ett negativt exportnetto höll tillbaka den tyska tillväxten. Bland övriga större EU-länder steg BNP med 0,5 procent i Frankrike och med 0,4 procent i Italien. I Spanien var utvecklingen fortsatt högre än EU-snittet med en ökning på 0,9 procent. Trögare gick det för Storbritannien där BNP-tillväxten var 0,3 procent.

Starkare exporttillväxt

I Sverige var det främst en starkare varuexport och en fortsatt god utveckling för de fasta bruttoinvesteringarna som var utmärkande för andra kvartalet. Exporten ökade med 2,3 procent och bidrog med 1,0 procentenheter till BNP-tillväxten efter att både varuexporten och tjänsteexporten stigit med 2,3 procent. I likhet med tredje och fjärde kvartalet i fjol lämnade exporten därmed det största bidraget till BNP-utvecklingen andra kvartalet. Varuexporten som bidrog med 0,7 procentenheter till BNP-tillväxten lyftes främst av export av investeringsvaror och insatsvaror. Samtidigt steg importen med 1,5 procent där tjänsteimporten ökade något mer än varuimporten. Sammantaget höll importen tillbaka BNP-utvecklingen med 0,6 procentenheter. Nettobidraget från utrikeshandeln som var kraftigt negativt första kvartalet vände därmed till positivt med 0,4 procentenheter.

Den positiva trenden för de fasta bruttoinvesteringarna höll i sig även andra kvartalet då de ökade med 2,5 procent och bidrog med 0,6 procentenheter till BNP-tillväxten. Bygginvesteringar låg bakom stora delar av den totala investeringsuppgången. Det var fortsatt bostadsinvesteringarna som bidrog mest och som steg med 5,1 procent. Även investeringar i övriga byggnader och anläggningar, såsom butikslokaler och skolor, utvecklades starkt. Investeringar i immateriella tillgångar minskade däremot och motverkade uppgången.

Hushållskonsumtionen steg med 0,7 procent andra kvartalet. Det är något högre än de senaste tio årens genomsnitt på 0,5 procent. Konsumtionen av boende, som är det största konsumtionsändamålet, bidrog mest till ökningen. Konsumtionen av transporter utvecklades däremot svagt och minskade med 1,9 procent andra kvartalet.

De offentliga myndigheternas konsumtion har varit dämpad de senaste fyra kvartalen alltsedan antalet asylsökande började avta. Andra kvartalet ökade den offentliga konsumtionen med 0,2 procent. De kommunala konsumtionsutgifterna visade en ökning med 0,4 procent medan de statliga konsumtionsutgifterna minskade med 0,4 procent. Det senare beror framförallt på att Migrationsverkets boendeutgifter minskade jämfört med kvartalet innan.

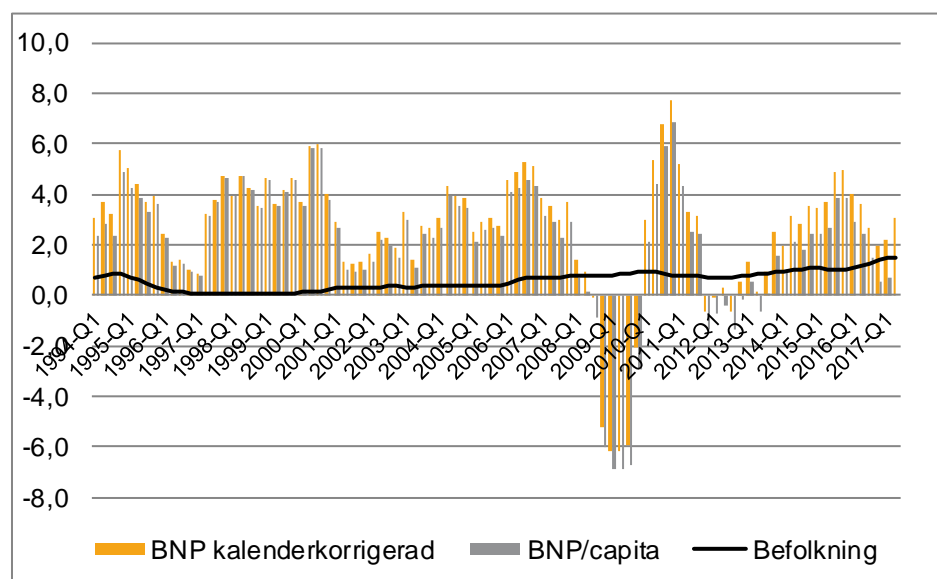
Näringslivets produktion ökade med 1,4 procent. Starkast var tillväxten inom varuproduktionen som nu har ökat fyra kvartal i rad. Även tjänsteproduktionen visade en god utveckling med höga ökningstal inom bland annat företagstjänster och handeln. Antalet arbetade timmar i näringslivet ökade med 0,3 procent. Arbetsproduktiviteten uppgick därmed till 1,1 procent.

Bidrag till säsongrensad BNP-utveckling, procentenheter.

	2016Kv1	2016Kv2	2016Kv3	2016Kv4	2017Kv1	2017Kv2
Hushållens konsumtion	0,4	-0,2	0,2	0,3	0,4	0,3
Off konsumtion	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,1
Fasta bruttoinvesteringar	0,0	0,4	0,2	0,1	1,0	0,6
Lagerinvestering	-0,3	0,2	-0,2	-0,3	0,4	-0,1
Export	-0,3	-0,3	0,8	0,7	-0,5	1,0
Import	0,4	0,1	-0,4	-0,3	-0,7	-0,6
Exportnetto	0,1	-0,2	0,4	0,4	-1,2	0,4
BNP	0,3	0,5	0,6	0,6	0,6	1,3

Ökad BNP-tillväxt per capita

Befolkningstillväxten har successivt ökat sedan slutet av 1990-talet och andra kvartalet 2017 ökade befolkningen med 1,5 procent jämfört med motsvarande kvartal året innan. Under samma period ökade BNP med 3,1 procent kalenderkorrigerat. BNP per capita steg med 1,6 procent jämfört med andra kvartalet 2016. Det överstiger genomsnittet för de senaste tio åren på 0,8 procent.

Procentuell ökning i volym för kalenderkorrigerad BNP och BNP per capita

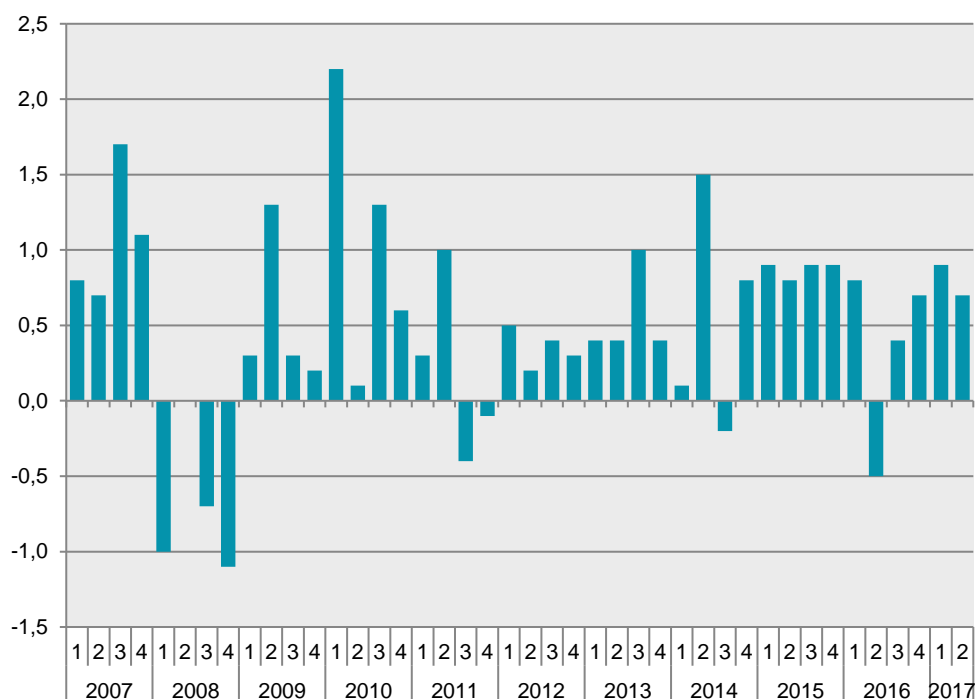
Hushållskonsumtionen

Måttlig uppgång i hushållens konsumtion

Hushållens¹ konsumtion ökade andra kvartalet. Uppgången var bred och flera konsumtionsändamål bidrog till ökningen. Konsumtion av transporter minskade emellertid och drog ned utvecklingen.

Hushållens konsumtion växte med 0,7 procent andra kvartalet, säsongrensats och jämfört med kvartalet innan. Tillväxttakten mattades därmed av något jämfört med första kvartalet 2017 men var ändå högre än de senaste tio årens genomsnittliga tillväxttakt på 0,5 procent.

De egentliga hushållens konsumtionsutgifter totalt, volymförändring i procent, säsongrensats och jämfört med föregående kvartal.

Konsumtion av boende ökade med 1,2 procent och bidrog med 0,3 procentenheter till den totala konsumtionsutvecklingen. Boendeutgifter är det största konsumtionsändamålet och står för drygt en fjärdedel av den totala konsumtionen.

Konsumtionen av detaljhandelsvaror som livsmedel, alkohol och tobak samt kläder och skor, ökade och bidrog med 0,1 procentenheter vardera till den totala konsumtionsutvecklingen. Kommunikation, där bland annat post, telefoner och telefonitjänster ingår, har haft en stabil ökningstakt de senaste åren. Andra kvartalet ökade konsumtionen av varor och tjänster inom kommunikation med 2,7 procent och bidrog med 0,1 procentenheter till utvecklingen. Även fritid och underhållning samt övriga varor och tjänster, där bland annat personliga tjänster och finansiella tjänster ingår, ökade och bidrog med 0,1 procentenheter. Konsumtionen av möbler,

¹ De egentliga hushållen exklusive hushållens icke vinstdrivande organisationer.

hälso-och sjukvård och utbildningstjänster ökade också men bidrog endast marginellt till den totala konsumtionsutvecklingen.

Konsumtion av transporter, som främst avser bilar och drivmedel, har ökat starkt de senaste kvartalen. Andra kvartalet minskade dock konsumtionen med 1,9 procent, vilket drog ned den totala utvecklingen med 0,2 procentenheter. Även hotell- och restaurangtjänster minskade men hade endast en marginell påverkan på den totala konsumtionsutvecklingen.

Bidrag till den egentliga hushållskonsumtionen och volymutveckling per COICOP², bidrag i procentenheter och volymförändring i procent, säsongrensat och jämfört med föregående kvartal.

COICOP	Volymutveckling	Bidrag
01 Livsmedel	1,0	0,1
02 Alkohol och tobak	2,2	0,1
03 Kläder och skor	1,3	0,1
04 Boende	1,2	0,3
05 Möbler	0,9	0,0
06 Hälso- och sjukvård	0,9	0,0
07 Transporter	-1,9	-0,2
08 Kommunikation	2,7	0,1
09 Fritid och Underhållning	0,7	0,1
10 Utbildning	0,5	0,0
11 Hotell och restaurang	-0,3	0,0
12 Övriga varor och tjänster	0,9	0,1
Total konsumtion exkl. ofördelad konsumtion	0,7	0,7
15 Svensk konsumtion utomlands	0,8	0,0
16 Utländsk konsumtion i Sverige	-0,2	0,0
TOTALT	0,7	0,7

Svenska hushålls inköp utomlands ökade med 0,8 procent jämfört med första kvartalet. Samtidigt minskade utländska besökares konsumtion i Sverige med 0,2 procent. Eftersom hushållskonsumtionen endast ska återspegla svenska hushålls konsumtion dras utländska besökares inköp i Sverige bort från den totala ändamålsfördelade konsumtionen. Varken svensk konsumtion i utlandet eller utländsk konsumtion i Sverige hade någon nämnvärd effekt på den totala konsumtionsutvecklingen detta kvartal.

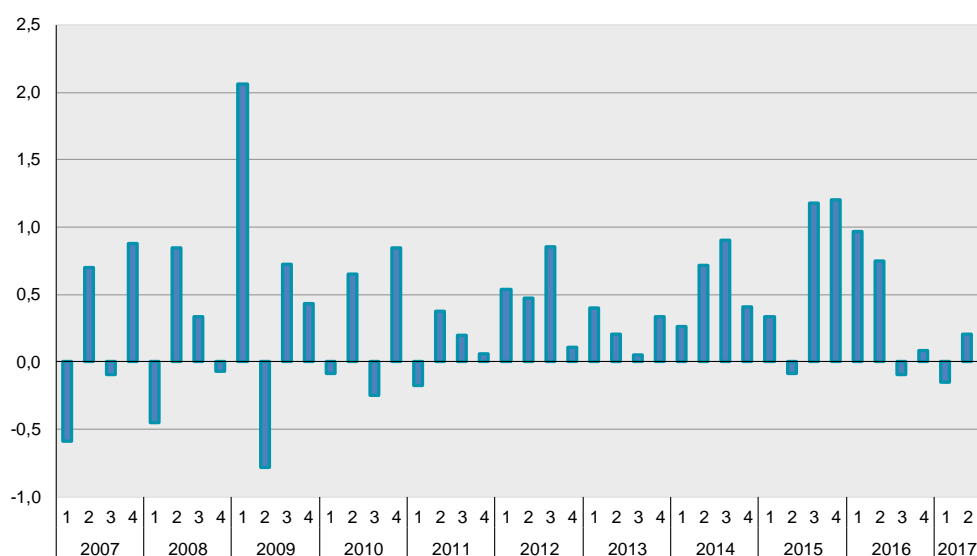
² Classification of Individual Consumption by Purpose

Offentlig konsumtion

Högre konsumtionsnivå i offentliga myndigheter

Utvecklingen för den offentliga konsumtionen ökade under andra kvartalet 2017 jämfört med föregående kvartal. Både kommuner och landsting ökade sina konsumtionsutgifter och bidrog till ökad konsumtion för de kommunala myndigheterna. Statlig konsumtion sjönk dock, vilket höll tillbaka utvecklingen för totala offentliga konsumtionen.

Offentliga myndigheters konsumtionsutgifter, volymförändring procent, säsongrensad och jämfört med föregående kvartal.

Andra kvartalet ökade den offentliga konsumtionen något i säsongrensade tal, efter att ha pendlat kring oförändrad utveckling de tre föregående kvartalen. Innan dess var det en period med fyra kvartal i följd där utvecklingen var högre än den genomsnittliga utvecklingen för de senaste tio åren. Under denna period, från tredje kvartalet 2015 till andra kvartalet 2016, bidrog migrationen till att den offentliga konsumtionen ökade i snabb takt, men de senaste kvartalen har dess effekt på konsumtionen mattats av.

Andra kvartalet i år minskade den statliga konsumtionen jämfört med föregående kvartal, medan de kommunala myndigheterna ökade sin konsumtion och bidrog till att den offentliga konsumtion totalt sett ökade. Både kommuner och landsting ökade sin konsumtion i paritet med den genomsnittliga utvecklingen för de senaste tio åren.

Bidrag till den offentliga konsumtionen och volymutveckling per myndighet andra kvartalet 2017, bidrag i procentenheter och volymförändring i procent, säsongrensad och jämfört med föregående kvartal.

Myndighet	Volymutveckling	Bidrag	Genomsnittlig volymutveckling*
Staten	-0,4	-0,1	0,4
Kommunala myndigheter**	0,4	0,3	0,4
Totalt offentliga myndigheter	0,2	0,2	0,4

* Avser åren 2007-2017

** Avser kommunala myndigheter totalt, dvs kommuner och landsting tillsammans.

Minskade statliga konsumtionsutgifter

I säsongrensade värden minskade statens konsumtionsutgifter för fjärde kvartalet i följd, efter att ha ökat fyra kvartal i rad innan dess. Den lägre konsumtionen härrör främst till minskade sociala naturaförmåner i form av Migrationsverkets avtagande behov av att köpa in boenden från privata utförare. Jämfört med första kvartalet minskade de sociala naturaförmånerna med 2,7 procent andra kvartalet. Även den egna produktionen minskade jämfört med föregående kvartal. Sysselsättningen ökade dock med 0,1 procent och arbetade timmar ökade med 0,2 procent.

Kommunernas konsumtion ökade

Kommunerna står för ungefär hälften av de totala offentliga konsumtionsutgifterna, där utbildning och socialt skydd är de stora utgiftsposterna. Kommunernas konsumtion ökade andra kvartalet med 0,4 procent jämfört med föregående kvartal, vilket innebar en ökning för 16:e kvartalet i rad. Ökningen var i nivå med den historiska utvecklingen vilken i genomsnitt har legat på 0,4 procent de senaste tio åren. Aktiviteten i kommunerna är hög, bland annat i form av integration och satsningar inom skolan. Det har även inneburit ett ökat antal sysselsatta och fler arbetade timmar. Jämfört med föregående kvartal ökade antalet sysselsatta med 0,6 procent medan arbetade timmar ökade med 0,2 procent.

Landstingens konsumtion ökade

Landstingens konsumtion ökade med 0,4 procent jämfört med föregående kvartal. Den egna produktionen ökade till skillnad från de tre senaste kvartalen som i praktiken har visat oförändrad produktion, samtidigt som försäljningen minskade för första gången på fem kvartal. Sociala naturaförmåner, där inköp av vårdtjänster från privata vårdgivare och läkemedelsförmånen ingår, ökade med 1,4 procent vilket bidrog till högre konsumtionsutgifter. Både antalet sysselsatta och antalet arbetade timmar ökade med 0,5 procent jämfört med föregående kvartal.

Investeringar

Fortsatt stark investeringstillväxt

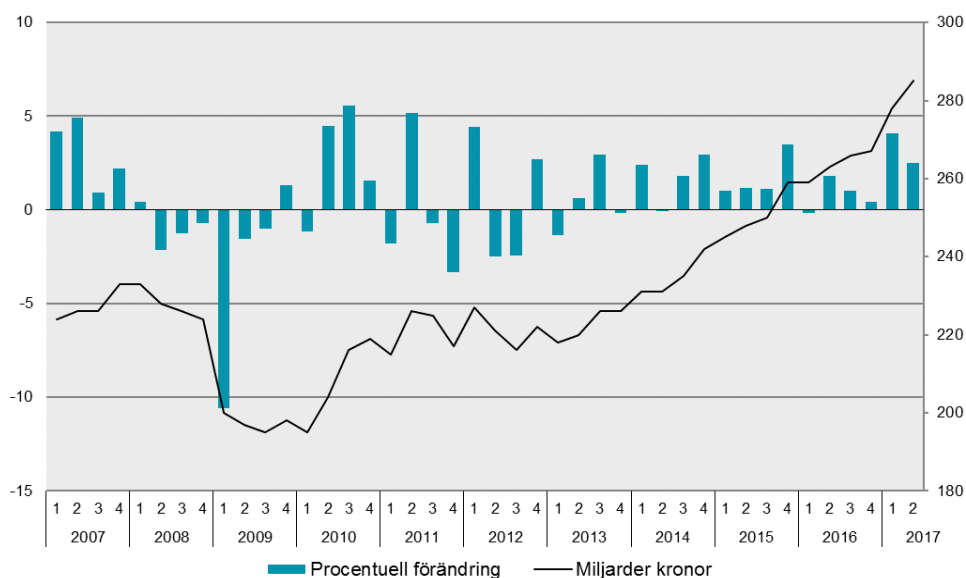
De fasta bruttoinvesteringarna visade en fortsatt god utveckling andra kvartalet. Bakom investeringsuppgången stod framförallt bygginvesteringar med bostäder i spetsen men även investeringar i övriga byggnader och maskiner ökade. Investeringar i immateriella tillgångar minskade däremot.

De fasta bruttoinvesteringarna ökade med 2,5 procent andra kvartalet, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Det är klart högre än genomsnittet för de senaste tio åren på 0,7 procent. Den fleråriga positiva trenden för bostadsinvesteringarna höll i sig även andra kvartalet då investeringarna ökade med 5,1 procent. Bostadsinvesteringarna bidrog med 1,2 procentenheter till de totala fasta bruttoinvesteringarna. Ökningstakten för såväl nybyggnation av flerbostadshus som småhus fortsatte att vara hög och ombyggnation i småhus ökade åter något efter en nedgång det senaste året i spåret av det reducerade ROT-avdraget vid årsskiftet 2015/16.

Övriga byggnader och anläggningar, såsom kontorsfastigheter och butikslokaler, ökade med 5,9 procent. Maskininvesteringarna steg med 2,4 procent, vilket gav ett bidrag med 0,7 procentenheter till de totala fasta bruttoinvesteringarna. Uppgången sammanfaller med en ökad import av investeringsvaror och en ökad produktion av maskinprodukter.

Fasta bruttoinvesteringar

Volymförändring i procent jämfört med föregående kvartal respektive kvartalsvärden i miljarder kronor. Säsongrensat och mätt i fasta priser år 2016.

Transportmedelsinvesteringarna ökade med 0,2 procent andra kvartalet medan investeringar i immateriella tillgångar, som i huvudsak utgörs av Forskning och Utveckling (FoU) och programvaror minskade med 1,6 procent. Sammantaget bidrog de fasta bruttoinvesteringarna med 0,6 procentenheter till BNP-tillväxten.

Uppåt för varuproducenterna

Näringslivets investeringar ökade med 2,1 procent andra kvartalet. Det kan jämföras med genomsnittet de senaste tio åren som uppgår till 0,7 procent. I näringslivet var det varubranscher inom tillverkning och tjänsteproducerande branscher som stod för den främsta drivkraften. Uppgången för de varuproducerande branscherna var hela 4,8 procent.

Varuproducenterna lyftes främst av tillverkningsindustrin som ökade med 5,9 procent. Investeringar inom energibranschen och gruv- och mineral steg med 6,9 respektive 8,0 procent men med ett lägre bidrag till de totala investeringarna än tillverkningsindustrin. Byggbranschen minskade däremot sina investeringar med 7,0 procent efter ett starkt första kvartal.

Bland tjänstenäringsarna gick fastighetsbranschen fortsatt starkt och bidrog med 1,0 procentenheter till den totala investeringsuppgången. Men för företagstjänster, bank och försäkring, handel samt hotell och restaurang minskade investeringarna genomgående.

Fasta bruttoinvesteringar fördelat på sektor och bransch

Volymutveckling i procent jämfört med föregående kvartal, bidrag till totala investeringar i procentenheter samt genomsnittlig utveckling de senaste 10 åren. Säsongrensat och mätt i fasta priser.

	10-års snitt	16kv2	16kv3	16kv4	17kv1	17kv2	Bidrag
Varubranscher	0,3	-1,5	-2,3	1,6	4,3	4,8	1,2
därav: tillv. industrin	0,4	-3,0	-5,2	3,7	2,0	5,9	0,8
Tjänstebranscher	1,0	3,8	2,0	-0,7	5,5	1,0	0,6
därav: Fastighetsförv.	0,7	0,5	3,6	1,8	5,8	3,6	1,0
Näringslivet	0,7	2,1	0,7	0,0	5,1	2,1	1,8
Offentliga myndigheter	0,7	0,3	2,8	2,6	-0,6	4,5	0,8
Totalt	0,7	1,8	1,0	0,4	4,1	2,5	2,5

Stor ökning för offentliga investeringar

De offentliga myndigheternas investeringar ökade med 4,5 procent och bidrog med närmare en tredjedel till den totala investeringsuppgången. Landstingens investeringar ökade med 14 procent, vilket till stor del förklaras av ökade investeringar i övriga byggnader och anläggningar. Stockholms läns landsting, som står för ungefär 50 procent av landstingens bygginvesteringar, anger att de största investeringarna avser tunnelbanan, Nya Karolinska och övriga sjukvårdsbyggnader.

Primärkommunerna och staten ökade investeringarna med 2,1 respektive 2,4 procent. Primärkommunerna har visat tillväxt sedan slutet av 2015.

Lager

Lager sänkte BNP-utvecklingen

Lagerinvesteringarna minskade med 0,4 miljarder kronor i fasta priser. Lageromslaget³ var -4,2 miljarder kronor och bidrog till att dämpa BNP-utvecklingen med 0,4 procentenheter mätt i årstakt. I säsongrensade värden var effekten på BNP-utvecklingen -0,1 procentenheter.

Lagerinvesteringarnas BNP-påverkan beräknas som lagerförändringen under kvartalet minus lagerförändringen under motsvarande kvartal föregående år, s k lageromslag, i procent av BNP. I säsongrensade värden beräknas lagerinvesteringarnas BNP-påverkan som förändringen under kvartalet minus förändringen föregående kvartal i procent av BNP föregående kvartal. Lagerinvesteringarna säsongrensas endast på aggregerad nivå. Avsnittet nedan beskriver därför genomgående jämförelser mot motsvarande kvartal föregående år.

Säsongmässigt är det brukligt att företagens lager av insats- och handelsvaror minskas under årets andra kvartal, vilket också blev fallet 2017. Lagerminskningen andra kvartalet 2017 jämförs med en lageruppbyggnad motsvarande kvartal i fjol, då motverkades lageravvecklingen av insats- och handelsvaror av en uppbyggnad av produkter i arbete och färdigvaror, vilket inte var fallet i år. Lagersomslaget blev följaktligen -4,2 miljarder kronor vilket är kraftigare än lageravvecklingen på 0,4 miljarder kronor.

Lagerbidraget för det första kvartalet 2017 har reviderats upp med 0,3 procentenheter till 0,4 procentenheter sedan föregående publicering på grund av nya statistikunderlag.

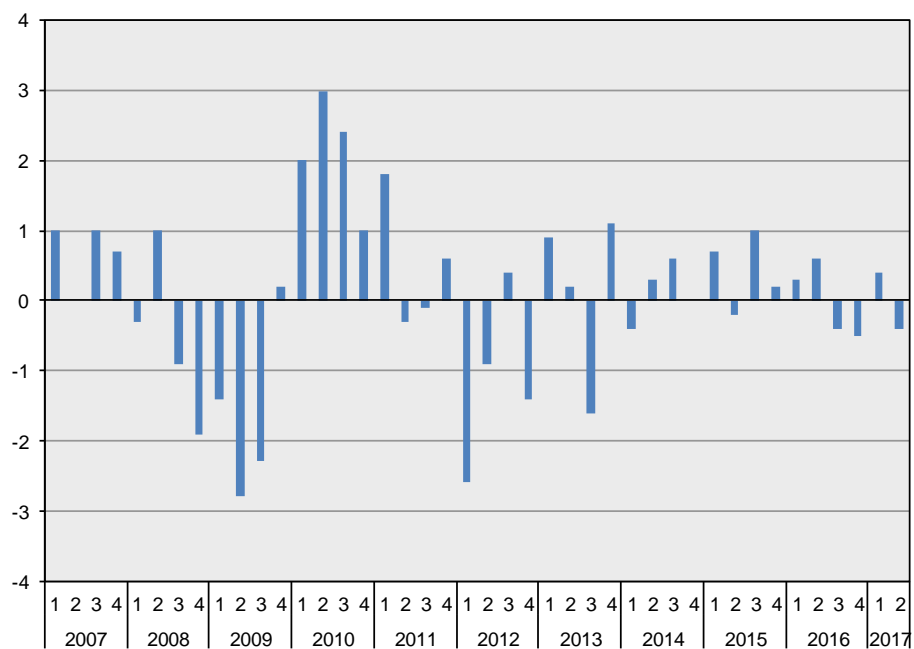
Inom industrin minskade lagret av alla lagertyper och lagren av insatsvaror tillika med produkter i arbete och färdigvaror hade en negativ påverkan på BNP-utvecklingen. Sammantaget drog industrins lager ner BNP-tillväxten med 0,4 procentenheter.

Inom varuhandeln minskade lagerinvesteringarna med 2,8 miljarder kronor andra kvartalet. Samtliga delbranscher minskade sina lager, mest minskade lagren inom motorhandeln. Inom motorhandeln var det främst lagret av nya bilar som minskade och inom parti- och detaljhandeln var det beklädnadsvaror som bidrog till lageravvecklingen. Det sammantagna bidraget till BNP-utvecklingen för handeln blev -0,1 procentenheter.

På grund av stort skogsuttag bidrog också minskningen av den växande skogen negativt till BNP-utvecklingen med 0,1 procentenheter.

Övriga lager, utöver skogs- industri- och varuhandelslager, bidrog positivt BNP-tillväxten med 0,2 procentenheter.

³ Lageromslag kan anta ett positivt eller negativt värde och visar lagerförändringen jämfört med lagerförändringen motsvarande kvartal föregående år.

Lagerbidrag till BNP-utvecklingen mätt i årstakt, faktiska värden, procentenheter

Utrikeshandel

God exportutveckling höjde BNP-tillväxten

Efter en nedgång föregående kvartal visade exporten återigen positiva tillväxttal andra kvartalet. Varuexporten stod för det största bidraget till BNP-tillväxten med 0,7 procentenheter. Även importen ökade men inte lika mycket som exporten. Nettobidraget till BNP-tillväxten blev därmed positivt och höjde BNP-utvecklingen med 0,4 procentenheter.

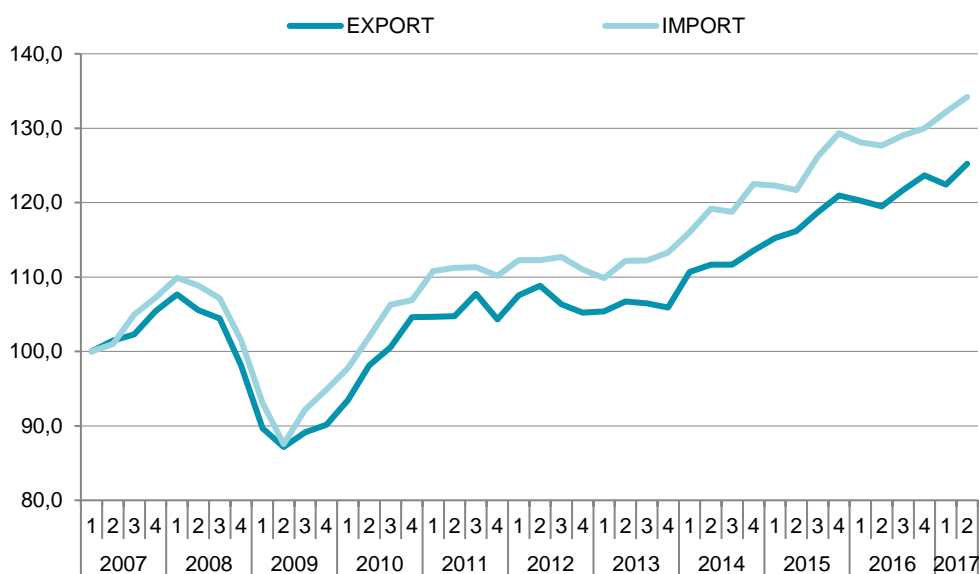
Exporten ökade med 2,3 procent från första till andra kvartalet i säsongrensade termer. Det är klart högre än den genomsnittliga tillväxttakten på 0,5 procent de senaste 10 åren. Såväl varuexporten som tjänsteexporten ökade med 2,3 procent, vilket sammantaget höjde BNP-tillväxten med 1,0 procentenheter.

Importen steg med 1,5 procent under andra kvartalet. Både importen av varor och importen av tjänster bidrog till uppgången. Importen av tjänster ökade med 2,1 procent och importen av varor med 1,3 procent. Den ökade importen höll tillbaka BNP-tillväxten med 0,6 procentenheter.

Nettobidraget från utrikeshandeln höjde BNP-tillväxten med 0,4 procentenheter.

Utrikeshandel

Säsongrensat volymindex 2007=100

Ljusning för exporten

Exporten vände upp och ökade med 2,3 procent andra kvartalet efter en minskning med 1,0 procent kvartalet innan då tjänsteexporten tyngde utvecklingen.

Varuexporten ökade med 2,3 procent, säsongrensat och jämfört med första kvartalet. Det som framförallt bidrog till uppgången var export av insatsvaror och investeringsvaror som ökade med 3,5 respektive 3,3 procent. Uppgången dämpades av att export av energivaror sjönk med 11,9 procent.

Även tjänsteexporten ökade med 2,3 procent. Export av FoU samt export av uthyrning och leasing redovisade de största uppgångarna och steg med 9,4

respektive 9,3 procent. Exporten av datatjänster minskade däremot med 0,3 procent.

Stadig importökning

Importen steg med 1,5 procent under andra kvartalet och har därmed ökat fyra kvartal i rad. Det kan jämföras med den genomsnittliga tillväxttakten på 0,7 procent de senaste tio åren. Både varuimporten och tjänsteimporten bidrog till uppgången andra kvartalet.

Varuimporten ökade med 1,3 procent. Import av varaktiga konsumtionsvaror, investeringsvaror samt insatsvaror bidrog mest till uppgången. Import av energiprodukter minskade med 0,4 procent vilket höll tillbaka importutvecklingen något.

Tjänsteimporten steg med 2,1 procent under andra kvartalet. Import av övriga tjänster, som innefattar transporttjänster, arkitekttjänster och tekniska konsulttjänster, samt import av datatjänster ökade med 6,1 respektive 4,0 procent. Uppgången dämpades av import av FoU och huvudkontorstjänster som minskade med 5,0 respektive 4,1 procent.

Export och import av varor och tjänster

Volymutveckling i procent jämfört med föregående kvartal, bidrag till totala exporten/importen i procentenheter samt genomsnittlig utveckling de senaste 10 åren. Säsongsrensats och mätt i fasta priser.

	10-årsnitt	Kv2 2016	Kv3 2016	Kv4 2016	Kv1 2017	Kv2 2017	Bidrag
Export	0,5	-0,6	1,8	1,6	-1,0	2,3	2,3
Export varor	0,3	-1,1	1,7	1,8	0,2	2,3	1,6
Export tjänster	1,2	0,3	2,0	1,2	-3,5	2,3	0,7
Import	0,7	-0,3	1,1	0,7	1,7	1,5	1,5
Import varor	0,7	-0,2	1,1	1,3	1,2	1,3	0,9
Import tjänster	1,0	-0,6	1,0	-0,5	2,7	2,1	0,6

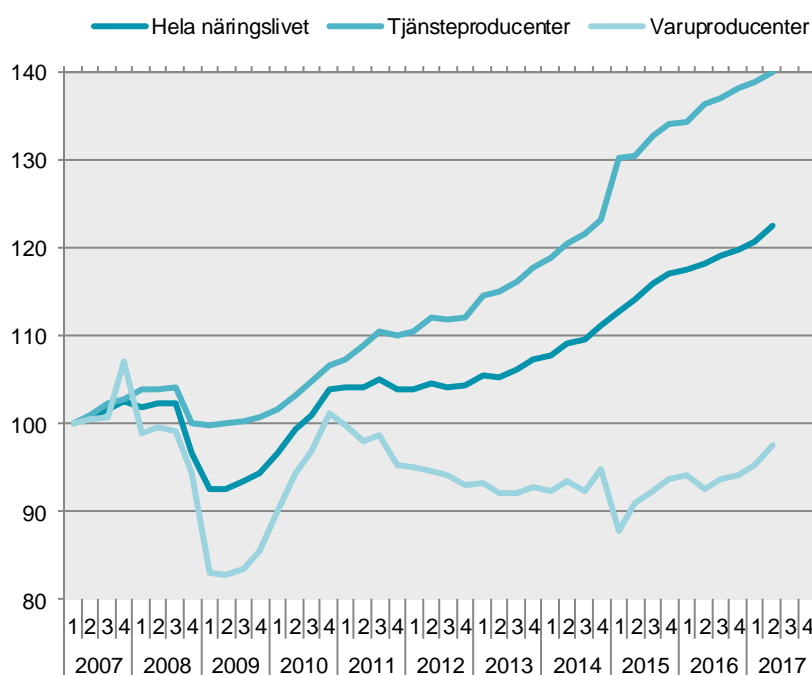
Näringslivets produktion

Ökning för både varu- och tjänsteproduktionen

Näringslivets produktion växte med 1,4 procent andra kvartalet. Det är mycket starkare än den genomsnittliga tillväxten de senaste tio åren. Uppgången drevs på både av de varuproducerande och tjänsteproducerande branscherna.

Produktionen inom näringslivet ökade med 1,4 procent under andra kvartalet, vilket innebar en högre tillväxttakt än kvartalet innan. Det är betydligt högre än de tio senaste årens genomsnittliga tillväxt på 0,5 procent. Produktionen inom tjänstebanscher har varit drivkraften för tillväxten under de senaste åren. De varuproducerande branscherna ligger trots en återhämtning de senaste åren på en lägre nivå än för tio år sedan, medan de tjänsteproducerande branscherna har ökat med 38 procent under samma period.⁴⁾

Index för näringslivets förädlingsvärde i fasta priser, säsongrensade värden, första kvartalet 2007=100⁴

Stor ökning för varuproducenterna

Under andra kvartalet ökade de varuproducerande branscherna sin produktion med 2,4 procent. Det var därmed den starkaste utvecklingen sedan andra kvartalet 2015. Sett i ett längre perspektiv var också andra kvartalets tillväxttakt mycket högre än

⁴ Ericsson AB har i samband med denna publicering klassificerats från ett renodlat industriföretag till huvudsakligen ett tjänsteföretag. För nationalräkenskaper innebär det nu ett tidseriebrott mellan kvartal 4 2014 och kvartal 1 2015 när det gäller berörda branscher.

tio-årsnittet på 0,0 procent. Byggbranschen ökade mest och steg med 5,4 procent. Byggbranschen har visat stark tillväxt de senaste tre åren, med undantag för första halvåret 2016, och tillväxten andra kvartalet i år var klart över genomsnittet för de senaste tio åren. Byggbranschen var också den bransch som med ett bidrag på 0,3 procentenheter bidrog mest till den totala produktionsökningen. Även tillverkningsindustrin bidrog till uppgången med 0,2 procentenheter.

Tjänsteproduktionen fortsatte att öka

Andra kvartalet ökade tjänstebranschernas produktion med 0,9 procent, vilket var något högre än de tio senaste årens genomsnittliga tillväxttakt på 0,8 procent. Uppgången var bred, där alla delaggregat inom tjänstesektorn ökade utom hotell och restaurang, fastighetsverksamhet och utbildning och sjukvård. Starkast var ökningen för företagstjänster följt av bank och försäkring. Företagstjänster bidrog med 0,2 procentenheter, medan bank och försäkring och information- och kommunikationstjänster bidrog vardera med 0,1 procentenheter. Även handelsproduktion gav ett positivt bidrag på 0,1 procentenheter och hade en god utveckling på 1,5 procent.

Volymutvecklingstal (procent) näringslivets produktion, säsongrensat och jämfört med föregående kvartal samt genomsnitt för perioden 2007-2017.

	2016 Kv2	2016 Kv3	2016 Kv4	2017 Kv1	2017 Kv2	10-årsnitt
Varuproducenter	-1,6	1,2	0,4	1,3	2,4	0,0
Jordbruk, skogsbruk och fiske	-0,2	0,5	0,0	-0,2	0,2	0,1
Utvinning av mineral	-1,2	3,6	-0,6	-1,0	4,2	0,1
Tillverkningsindustri	-1,1	1,2	0,2	1,1	1,2	0,0
El, gas, värme, vatten inkl reningsverk	-5,1	0,2	-0,1	-0,6	2,6	0,4
Byggindustri	-1,6	1,8	1,5	3,3	5,4	0,1
Tjänsteproducenter	1,5	0,4	0,8	0,5	0,9	0,8
Parti- och detaljhandel	0,8	0,0	0,6	0,2	1,5	0,7
Transport o kommunikation	-0,1	-0,5	0,3	-0,6	0,8	0,2
Hotell och restaurang	1,7	0,3	-0,4	0,2	-0,1	0,5
Informations- och kommunikationstjänster	0,8	-0,4	1,0	0,8	1,1	1,9
Banker och försäkringsbolag	2,9	1,1	0,8	0,8	1,9	0,9
Fastighetsverksamhet	2,9	1,3	0,9	0,8	-0,8	0,6
Företagstjänster	0,7	1,1	1,7	1,5	2,2	0,9
Utbildning och sjukvård	5,8	0,0	-0,7	-0,9	-1,0	1,1
Kultur och övrig service	-0,9	0,9	1,4	0,2	0,6	0,6
Totalt	0,5	0,7	0,7	0,8	1,4	0,5

Arbetsmarknad och produktivitet

Under andra kvartalet ökade befolkningen liksom antal sysselsatta och antalet arbetade timmar. Eftersom antalet sysselsatta ökade mer än antalet arbetade timmar så sjönk medelarbetstiden, nu för fjärde kvartalet i rad. Produktiviteten i näringslivet ökade starkt eftersom tillväxten av produktionen var god medan tillväxten av antalet arbetade timmar var ganska genomsnittlig. BNP per capita ökade med 0,2 procent jämfört med samma kvartal föregående år.

Antal sysselsatta fortsatte upp

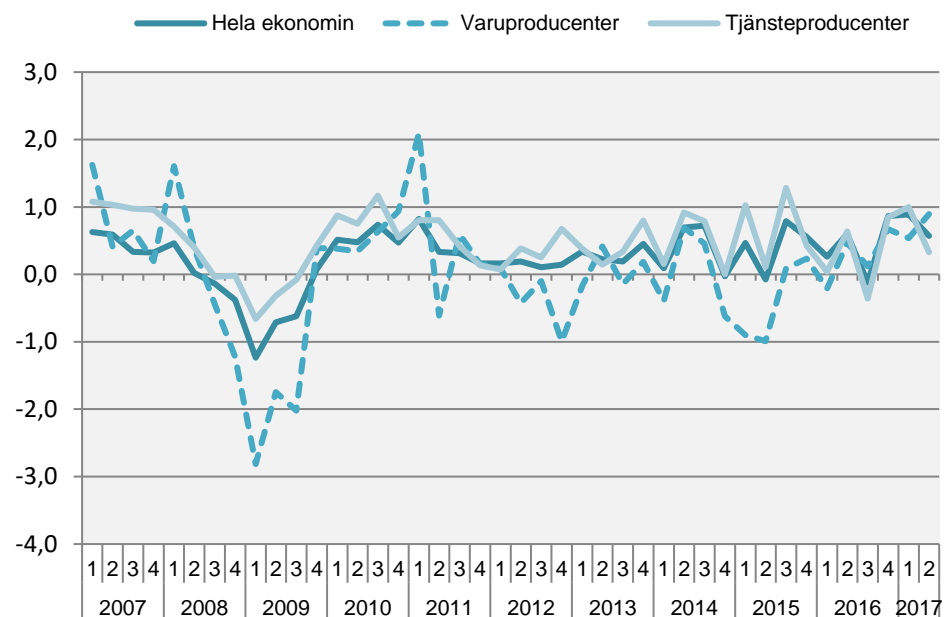
Antalet sysselsatta ökade totalt med 0,6 procent andra kvartalet, säsongrensat och jämfört med föregående kvartal. Det var en högre ökningstakt än den genomsnittliga utvecklingen de senaste tio åren på 0,3 procent.

I näringslivet ökade antal sysselsatta med 0,6 procent, vilket var högre än snittet de senaste tio åren men ändå en dämpning jämfört med de två föregående kvartalen. Tillväxttakten stegrades i de varuproducerande branscherna där antalet sysselsatta ökade med 0,9 procent total varav tillverkningsindustrin ökade med 0,6 procent och byggbranschen med 0,9 procent. De tjänsteproducerande branscherna växlade dock ned i ökningstakt till 0,3 procent ökning. Antalet sysselsatta ökade starkt inom bland annat hotell- och restaurangbranschen samt inom företagstjänster. Sysselsättningen i offentliga myndigheter fortsatte upp och ökade 0,6 procent. Störst var uppgången inom landsting och primärkommuner.

Antalet sysselsatta inom de tjänsteproducerande branscherna har ökat i stort sett kontinuerligt de senaste tio åren, med undantag för några kvartal under finanskrisen år 2008 och 2009 då det skedde en viss nedgång. Den genomsnittliga ökningen av antal sysselsatta inom tjänsteproducenterna har varit 0,5 procent de senaste tio åren.

Antal sysselsatta

Procentuell förändring, säsongrensat

Medelhög tillväxt av antalet arbetade timmar

Antalet arbetade timmar i hela ekonomin ökade med 0,3 procent andra kvartalet, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Det sammanfaller med genomsnittet för de senaste tio åren på 0,3 procent. Även i näringslivet var ökningen 0,3 procent vilket även gällde för timmarna inom de offentliga myndigheterna.

I de varuproducerande branscherna vände utvecklingen ned andra kvartalet efter ett starkt första kvartal och antalet arbetade timmar minskade med 0,3 procent. Både byggbranschen och tillverkningsindustrin noterade en svag utveckling av antalet arbetade timmar efter ett starkt första kvartal. Inom tjänsteproduktionen ökade antalet arbetade timmar med 0,6 procent.

Från första till andra kvartalet ökade antalet arbetade timmar för de offentliga myndigheterna med 0,3 procent, säsongrensat. Såväl de statliga, primärkommunala och landstingskommunala timmarna ökade.

De senaste tio åren har det varit stora skillnader i utvecklingen inom de olika delarna av näringslivet. Den genomsnittliga förändringen för antalet arbetade timmar inom de varuproducerande branscherna har dock varit små mellan kvartalen. Det beror på att antalet arbetade timmar inom tillverkningsindustrin har minskat medan byggindustrin har bidragit positivt med en genomsnittlig uppgång på 0,5 procent per kvartal.

Tjänsteproduktionen har å andra sidan haft en genomsnittlig ökning med 0,5 procent per kvartal under de senaste tio åren. Särskilt stark har ökningen varit inom vård och utbildning samt hotell och restaurang med en genomsnittlig ökning med 1,6 respektive 0,8 procent.

För hela ekonomin minskade medelarbetstiden med 0,3 procent andra kvartalet. Medelarbetstiden minskade med 0,3 procent inom både näringslivet och de offentliga myndigheterna.

Vid denna beräkning har reviderat underlag från AKU gällande antal arbetade timmar använts för andra kvartalet 2016 och första kvartalet 2017.

Ökad arbetsproduktivitet i näringslivet

I säsongrensade tal ökade arbetsproduktiviteten i näringslivet med 1,1 procent jämfört med första kvartalet. Antalet arbetade timmar ökade med 0,3 procent medan produktionen ökade med 1,4 procent.

I de varuproducerande branscherna steg produktiviteten med 2,6 procent, vilket var en följd av att arbetade timmar minskade med 0,3 procent medan produktionen ökade med 2,4 procent.

De tjänsteproducerande branscherna ökade produktiviteten med 0,3 procent där produktionen ökade med 0,9 procent medan arbetade timmar ökade med 0,6 procent.

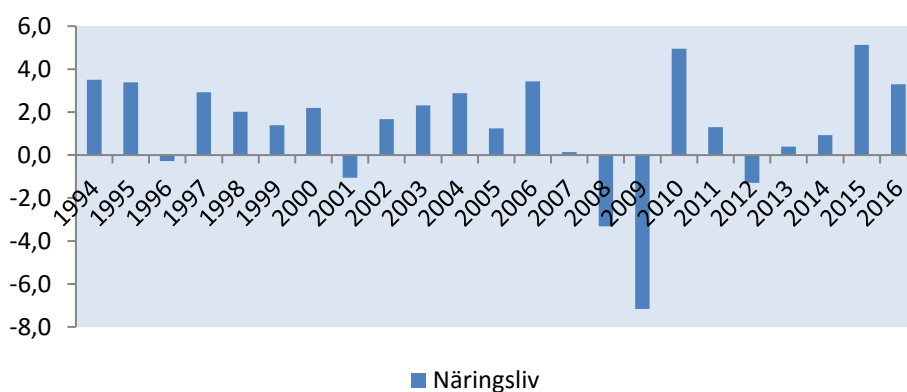
Multifaktorproduktivitet

Multifaktorproduktivitetens bidrag till förädlingsvärdetillväxten i näringslivet blev positivt år 2016. Multifaktorproduktiviteten var som störst inom de tjänsteproducerande branscherna.

Multifaktorproduktiviteten⁵ inom näringslivet gav ett positivt bidrag till förädlingsvärdetillväxten i näringslivet helåret 2016. Tillväxten i näringslivets förädlingsvärde var 3,3 procent år 2016⁶. Multifaktorproduktiviteten stod för 1,3 procentenheter av denna tillväxtökning. Resterande del av tillväxten stod de övriga produktionsfaktorerna kapitalinsats och arbetskraftsinsats för vars bidrag till förädlingsvärdetillväxten blev 0,8 procentenheter respektive 1,2 procentenheter.

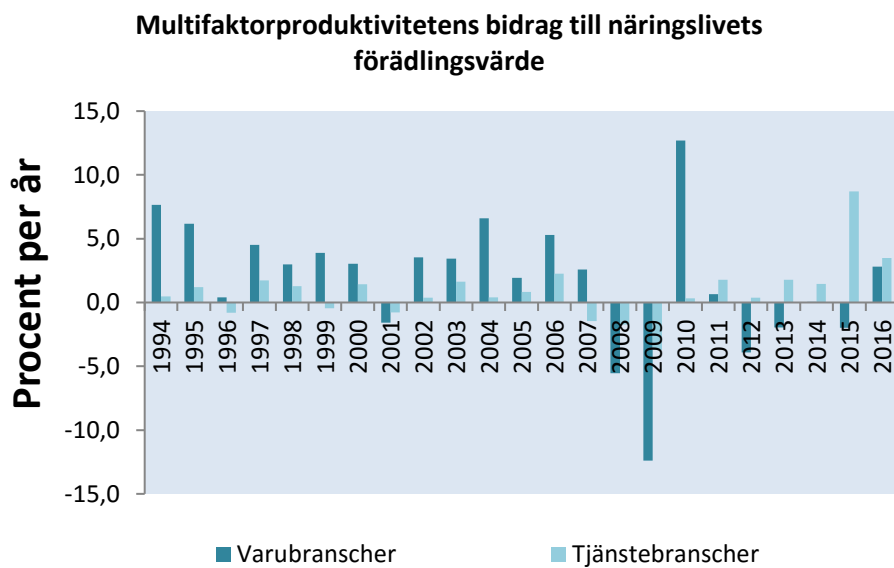
På grund av nytt underlag till beräkningen har bidragstalet för kapitalinsatsen för år 2015 reviderats upp med 0,4 procentenheter och arbetskraftsinsatsen med knappt 0,1 procentenheter. Multifaktorproduktiviteten har reviderats upp med 0,1 procentenheter. För 2016 har bidragstalet för kapitalinsatsen reviderats upp med 0,2 procentenheter och för arbetskraftsinsatsen med knappt 0,2 procentenheter. Multifaktorproduktiviteten har reviderats ned med 0,2 procentenheter.

Multifaktorproduktivitetens bidrag till näringslivets förädlingsvärde

⁵ Enkelt uttryckt kan multifaktorproduktiviteten ses som ett mått på effektiviteten i produktionen eller på den tekniska utvecklingen. För en mer utförlig beskrivning, se kommentarer till beräkningarna av andra kvartalet 2016.

⁶ De utvecklingstal som anges i avsnittet om Multifaktorproduktivitet skiljer sig matematiskt från de gängse utvecklingstal som anges i övriga sammanhang. För 2016 är det gängse utvecklingstalet för näringslivets förädlingsvärdutveckling 3,4 procent.

Multifaktorproduktiviteten fördelat på varu- respektive tjänstebranscher visar att tjänstebranscherna stegvis har ökat sitt bidrag till näringslivets förädlingsvärdeutveckling. 2016 var ökningen störst inom de tjänsteproducerande branscherna.

Inkomster och sparande

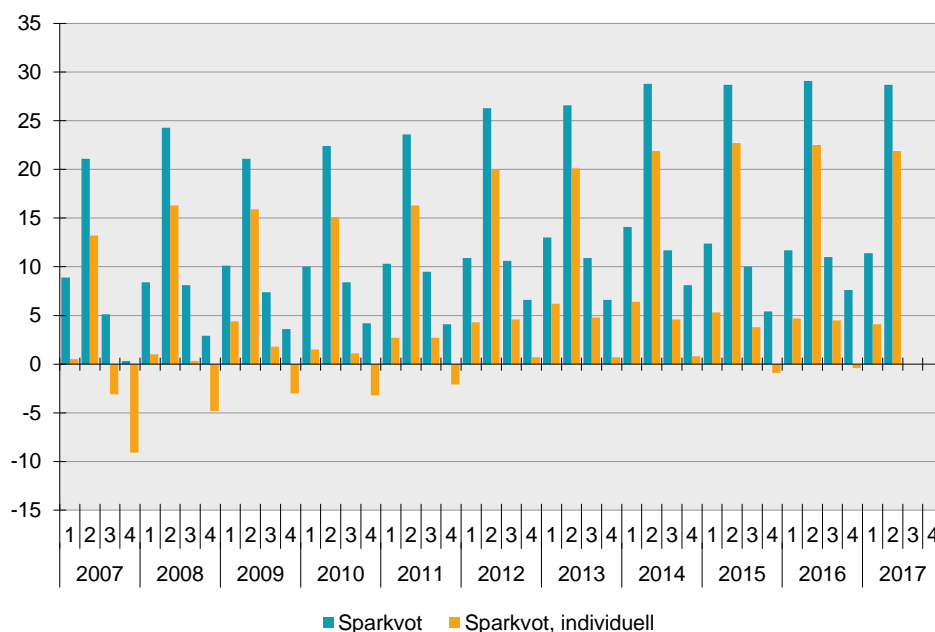
Hushållens sparkvot på hög nivå

Hushållens⁷ sparkvot var hög andra kvartalet 2017 och i nivå med motsvarande kvartal 2016. Sparandet har varit högt sedan 2012. Under åren 2009-2011, i spåren av finanskrisen, minskade sparkvoten något. Ökningen av lönesumman gav det största bidraget till inkomstökningen.

Utvecklingen beskrivs i faktiska termer och i jämförelse med motsvarande kvartal föregående år om inget annat anges.

Åren närmast efter finanskrisen, 2009-2011, minskade sparkvoten något, men sedan 2012 har sparandet varit historiskt högt. Sparandet, inklusive kollektiva försäkringar, ökade med 4 miljarder till 207 miljarder andra kvartalet 2017 jämfört med motsvarande kvartal 2016. Hushållens sparkvot uppgick till 28,7 procent andra kvartalet 2017. Den individuella sparkvoten, sparandet exklusive tjänste- och premiepensioner, var 21,9 procent. Det innebär en liten minskning med 0,7 procentenheter. Det finansiella sparandet minskade med 1,2 miljarder och uppgick till 175 miljarder.

Hushållens sparkvot, procent av disponibel inkomst

⁷ Alla uppgifter avser hushållssektorn, d.v.s. egentliga hushåll inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer (HIO) om inget annat anges.

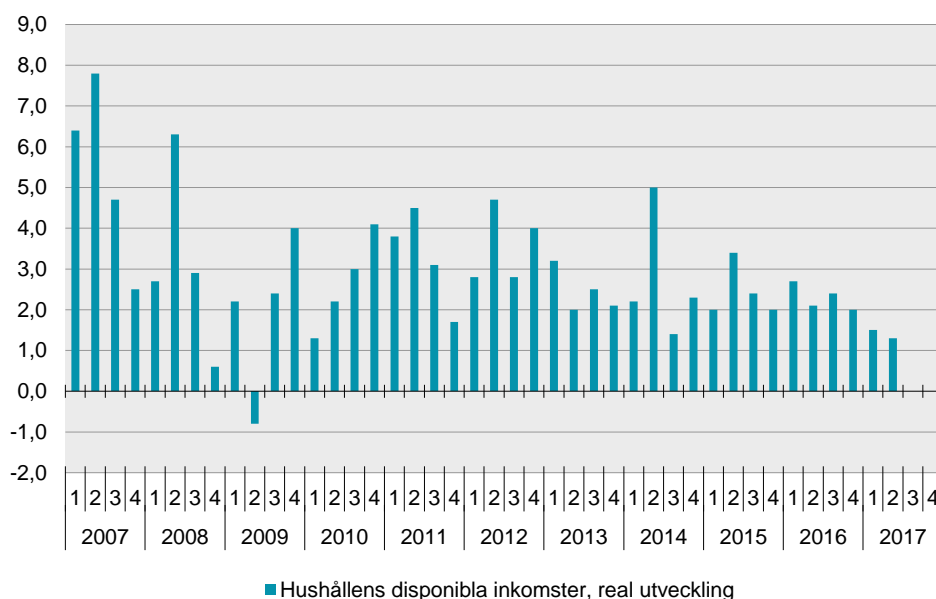
Stor skillnad när inkomsterna justeras med befolkningsökningen

Hushållens disponibla inkomster uppgick till 660 miljarder andra kvartalet vilket var en ökning med 3,3 procent nominellt och 1,3 procent realt jämfört med motsvarande kvartal 2016. Om utvecklingen för den reala disponibla inkomsten justeras med befolkningsökningen under andra kvartalet uppgick den istället till minus 0,2 procent.

Befolkningsökningen på 1,5 procentenheter, som är skillnaden mellan tillväxten av den reala disponibla inkomsten och den så kallade per capita-utvecklingen, är tillsammans med ökningen första kvartalet den högsta i tidserien. Åren 2014-2015 ökade befolkningen i genomsnitt med 1 procent och under 2016 med 1,2 procent. Från år 2000 till år 2013 ökade befolkningen stadigt, från i snitt 0,2 procent till 0,9 procent.

En stor del av ökningen i hushållens disponibla inkomster andra kvartalet i år förklaras av ökade löneinkomster och pensionsutbetalningar. Löneinkomsterna ökade med 5,2 procent medan sociala förmåner, där pensionsutbetalningar ingår, ökade med 2,6 procent jämfört med motsvarande kvartal året innan. Sammansatt förvärvsinkomst, d.v.s. inkomst från egna företag i hushållssektorn, ökade med 8,6 procent vilket främst beror på en stark tillväxt i bygg- och anläggningsindustrin.

Hushållens disponibla inkomster, real procentuell utveckling jämfört med motsvarande kvartal föregående år

Föräldraförsäkring och barnbidrag ökar

Transfereringsinkomsterna ökade med 2,1 procent och uppgick till 224 miljarder kronor. De transfereringsinkomster som ökade mest förutom pensionerna var föräldraförsäkringar, barnbidrag och etableringsersättning till nyanlända invandrare, vilka ökade med 0,4, 0,2 samt 0,3 miljarder. Sjukpenning och rehabilitering samt assistansersättning minskade mest, med 0,5 miljarder vardera. Inom assistansersättningen framgår att både antalet personer som fått ersättning är färre till antalet men också att antalet timmar minskat. Vad gäller sjukpenning och rehabilitering visade sjukpenningtalen på minskningar för alla tre månader i kvartalet. Längden på sjukfall upp till ett år minskade samtidigt som avslutade

sjukskrivningsfall inom ett år ökade. Däremot ökade antalet längre sjukfall. Andra löpande transfereringar ökade med 0,1 procent. I andra löpande transfereringar ingår bl.a. skadeförsäkringsutbetalningar och inkomstillägg för bostadsrätter.

Transfereringsutgifterna steg med 5,4 procent till 351 miljarder. Högre skatteutgifter och sociala avgifter bidrog mest till ökningen. Skatterna steg med 4,9 procent medan de sociala avgifterna steg med 5,7 procent.

Kapitalinkomstnettot ökade med 4,9 miljarder till 189 miljarder. I kapitalinkomstnettot ingår utgiftsräntor och inkomsträntor⁸, utdelningar samt övriga kapitalinkomster och kapitalutgifter.

Hushållens räntenetto, d.v.s. skillnaden i ränteintäkter och ränteutgifter, är alltid negativt. Räntenettet, innan FISIM-justeringar, uppgick till minus 19 miljarder andra kvartalet. Lägre räntesatser gentemot MFI⁹ bidrog till minskade ränteintäkter medan hushållens ökning av lånen gav högre ränteutgifter. Ränteutgifterna, innan FISIM-justeringar, ökade med 0,4 miljarder till 19,7 miljarder medan intäkterna minskade med 0,1 miljarder till 0,9 miljarder. Hushållens individuella konsumtionsutgifter ökade med 4,1 procent i löpande priser.

Inkomster och utgifter för hushållen och dess icke-vinstdrivande organisationer, löpande priser, miljarder kronor

	Kv 2 2017	Förändring mot kv 2 2016
Egentliga löner	462	5,2%
Sociala avgifter	90	4,0%
Driftsöverskott egna hem	17	4,5%
Sammansatt förvärvsinkomst	29	8,6%
Kapitalinkomster	196	3,0%
Kapitalutgifter	7	12,3%
Primärinkomstsaldo	787	4,5%
Transfereringsinkomster	224	2,1%
Sociala förmåner	181	2,6%
Andra löpande transfereringar	43	0,1%
Transfereringsutgifter	351	5,4%
Inkomst- och övr. löpande skatter	190	4,9%
Sociala avgifter	130	5,7%
Sociala förmåner, användning	3	-5,3%
Andra löpande transfereringar	28	8,8%
Disponibel inkomst	660	3,3%

⁸ Justerade för FISIM (Financial Intermediation Services Indirectly Measured)

⁹ Monetära finansinstitut (banker m.fl.).

Överskott i offentlig förvaltning

Det finansiella sparandet för offentlig förvaltning visade överskott andra kvartalet vilket är normalt då merparten av utdelningar från bolag sker då. En annan bidragande orsak var kraftigt ökade skatteinkomster. Jämfört med föregående år förbättrades sparandet vilket främst berodde på ett förbättrat sparande för kommunerna.

Överskottet under andra kvartalet summerade till 45,3 miljarder kronor och var 5,1 miljarder högre jämfört med motsvarande kvartal förra året. Det förbättrade sparandet förklaras av tilltagande skatteinkomster, både för statlig- och kommunal förvaltning. För staten ökade främst produkt- och produktionsskatter, vilket de gjort under en lång tid, men även inkomstskatter ökade. För kommunal förvaltning ökade inkomstskatterna relativt mycket till följd av det gynnsamma ekonomiska läget i Sverige, vilket vägrade upp fortsatt ökning av konsumtions- och investeringsutgifter.

Finansiellt sparande inom offentlig förvaltning, miljarder kronor

	2015 Helår	2016 Helår	2017 Kv1	2017 kv2
Offentlig förvaltning	6,6	50,5	15,0	45,3
Statlig förvaltning	12,3	69,0	6,1	34,2
Sociala trygghetsfonder	8,2	3,4	-0,9	6,8
Kommuner	-4,1	-10,8	8,7	5,7
Landsting	-9,8	-11,1	1,1	-1,4

Under årets andra kvartal visade statlig förvaltning ett överskott på 34,2 miljarder vilket var ett förbättrat sparande med 1,3 miljarder jämfört med andra kvartalet förra året. Produkt- och produktionsskatter har under en lång tid ökat kvartal efter kvartal och årets andra kvartal var inget undantag. De största inkomstökningarna noteras för mervärdesskatt samt löne- och arbetskraftsskatter. Under kvartalet ökade även inkomstskatterna. Merparten av utdelningar från bolag bokförs under andra kvartalet vilket oftast ger ett bättre sparande andra kvartalet jämfört med övriga kvartal. Utdelningarna uppgick till 9,8 miljarder vilket dock motsvarade en minskning med 1,1 miljarder jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Samtidigt ökade statens utgifter, framför allt transfereringar till de andra delsektorerna inom offentlig förvaltning. Det var främst statsbidrag till kommuner som ökade på grund av att alltmer av kostnaderna för migration och integration övergår i kommunernas ansvar, vilket staten till viss del kompenserar kommunerna för.

För sociala trygghetsfonder fortsatte pensionsutbetalningarna att öka under andra kvartalet men kompenserades till viss del även av en ökning av inbetalda pensionsavgifter. På samma sätt som för staten påverkas sociala trygghetsfonder mycket av utdelningar där merparten sker under andra kvartalet. Dessa ökade med 1,5 miljarder under kvartalet och bidrog till att delsektorn visade ett överskott med 6,8 miljarder. Överskottet var i paritet med förra året, en liten ökning med 0,3 miljarder.

Kommunernas finansiella sparande visade ett överskott på 5,7 miljarder vilket motsvarar ett förbättrat sparande med 4,3 miljarder jämfört med andra kvartalet i fjol. Det som ligger bakom överskottet var en betydande ökning av både inkomstskatter och statsbidrag. Å andra sidan driver ökade konsumtions- och investeringsutgifter på utgiftsökningen medan sociala förmåner och andra transfereringsutgifter har utvecklats mer beskedligt. Att statsbidragen ökade relativt mycket hänförs till stor del till migration och integration.

Landstingen är den delsektor inom offentlig förvaltning som trots bra konjunkturläge med ökade inkomstskatter som följd, inte visade något överskott utan istället ett underskott på 1,4 miljarder. Det är också en försämring jämfört med motsvarande kvartal förra året då ett mindre underskott på 0,5 miljarder redovisades. På samma sätt som för kommunerna ökade inkomstskatter och statsbidrag men utgiftsökningen var större med ökade konsumtions- och investeringsutgifter. Investeringsökningen var lite lägre under första kvartalet men återgick till högre utvecklingstal igen under andra kvartalet. Investeringarna ökade med 2,4 miljarder och var en bidragande orsak till underskottet. Landstingen har inte heller något omfattande ägande i bolag vilket i sin tur inte ger utdelningsinkomster på samma sätt som för övriga delsektorer.

Finansiellt sparande för total offentlig förvaltning har reviderats ner med 5,0 miljarder år 2015 till följd av nedreviderat sparande för främst kommuner. Offentliga förvaltningens finansiella sparande visade ett överskott på 6,6 miljarder. År 2016 har däremot reviderats upp kraftigt till följd av bland annat högre inkomstskatter. Sparandet för offentlig förvaltning reviderades upp med 9,7 miljarder till att visa ett överskott på 50,5 miljarder.

Avstämning

Avstämning andra kvartalet 2017

Beräkningarna av andra kvartalet 2017 visade i utgångsläget en förhållandevis stor skillnad mellan användning och tillförsel i ekonomin. Skillnaden var 1,3 procentenheter. De senaste tio åren har skillnaden i genomsnitt varit cirka 1,0 procentenhet. Före avstämning visade det statistiska underlaget denna gång på en BNP-utveckling från användningssidan på 1,0 procent medan produktionssidan visade en BNP-utveckling på 2,3 procent, jämfört med motsvarande kvartal föregående år. I föregående års prisnivå var produktionen 13,9 miljarder kronor högre än användningen och i löpande priser 16,7 miljarder kronor högre.

I avstämningen gjordes sammanlagda uppjusteringar av användningssidan med 7,0 miljarder kronor i både föregående års prisnivå och i löpande priser. Dessa justeringar gjordes på hushållskonsumtionen, fasta bruttoinvesteringar, lagerinvesteringar samt på importen av både varor och tjänster. Produktionssidan justerades ned med 7,0 miljarder i föregående års prisnivå och med 9,7 miljarder kronor i löpande priser.

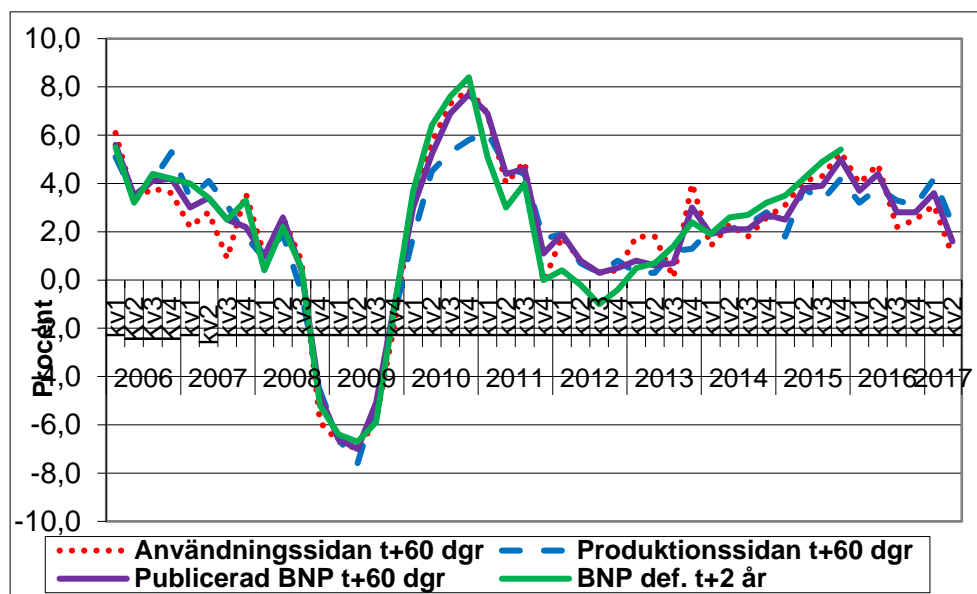
Utvecklingstalen för försörjningsbalansens och produktionens olika delkomponenter, och volymförändringen mellan den första sammanställningen i nationalräkenskapernas databas och det nu publicerade resultatet, framgår av tabellen nedan. Den första versionen innehåller beräkningar baserade på det primära underlaget med justeringar för definitionsskillnader mellan nationalräkenskaperna och primärmaterialet. I detta läge har eventuella kompletteringar eller korrigeringar av primärkällorna förts in. Den differens som kvarstår och som redovisas i tabellen är de avstämningskorrigeringar som har gjorts för att få beräkningarna från produktions- respektive användningssidan att visa samma BNP.

Avstämning andra kvartalet 2017, faktisk volymutveckling samt i fasta (FP) och löpande priser (LP)

	Första version	Publicerad version	Förändring i volym	Korr mdkr FP	Korr mdkr LP
Hushållens konsumtionsutgifter	2,0	2,2	0,2	1,0	1,0
Offentliga konsumtionsutgifter	-1,9	-1,9	0,0	0,0	0,0
Fast bruttoinvestering	6,1	6,4	0,3	0,9	0,9
Lager (effekt på BNP-förändring)	-0,6	-0,4	0,2	2,5	2,6
Export varor	3,7	3,7	0,0	0,0	0,0
Export tjänster	0,4	0,4	0,0	0,0	0,0
Import varor	2,7	2,2	-0,5	-1,5	-1,5
Import tjänster	6,0	5,3	-0,7	-1,0	-1,0
BNP från användningssidan	1,0	1,6	0,6	7,0	7,0
Förädlingsvärde gruv- och tillv.industri	2,2	1,2	-1,0	-1,4	-2,7
Förädlingsvärde övrig varuproduktion	8,6	7,8	-0,8	-0,9	-1,4
Förädlingsvärde tjänsteproduktion	2,5	1,7	-0,8	-4,3	-5,3
Förädlingsvärde off. myndigheter	-1,8	-1,8	0,0	0,0	0,0
Produktskatter och produktsubventioner	2,7	2,4	-0,4	-0,3	-0,3
BNP från produktionssidan	2,3	1,6	-0,7	7,0	9,7

Grafen nedan visar utvecklingen före avstämningarna för BNP från produktionssidan respektive BNP från användningssidan. Utvecklingstalen som visas är de som resulterat från första beräkningen av respektive kvartal. I grafen visas också den avstämda BNP-utvecklingen från första publicering av respektive kvartal samt de definitiva beräkningarna som publiceras efter cirka två år.

Från grafen kan till exempel utläsas att för 2015, det senaste året för vilket definitiva årsberäkningar har publicerats, har samtliga kvartalen reviderats upp och den definitiva BNP-utvecklingen hamnade för alla kvartalen utanför det intervall som gavs av utvecklingstalen för BNP från produktions- respektive användningssidan i de preliminära beräkningarna. I perioder av tilltagande ökningstakter, såsom 2010, visar de preliminära skattningarna att användningssidan vanligen har en starkare utveckling än produktionssidan innan avstämning, vilket var fallet även för 2015 och fram till andra kvartalet 2016. Sedan tredje kvartalet 2016 har dock relationen varit den omvända med utvecklingstal på produktionssidan som har överstigit de på användningssidan.

Extremvärden i säsongrensningen

En säsongrensad series utseende över tiden påverkas mycket av eventuella förekomster av extremvärden (s.k. outlier). Nedan redovisas de serier som uppvisade något extremvärde under perioden 2012:1–2017:2 i den senaste säsongrensningen gjord av nationalräkenskaperna. En förekomst av ett extremvärde påverkar kraftigt det säsongrensade värdet för det kvartal där extremvärdet uppkommit, men även angränsande kvartal påverkas.

Period	Extremvärde för:
Kvartal 1 2013	Fasta bruttoinvesteringar Y0115 hushållens icke-vinstdrivande organisationer
Kvartal 4 2014	Fasta bruttoinvesteringar B05-C33 gruvor, mineralutvinnings- och tillverkningsindustri
	Fasta bruttoinvesteringar C10-C33 tillverkningsindustrin
	Fasta bruttoinvesteringar 1.4 Immateriella tillgångar
	Fasta bruttoinvesteringar 1.4 Immateriella tillgångar
Kvartal 1 2015	BNP produktionssidan A01-F43 varuproducenter
	BNP produktionssidan C10-C33 tillverkningsindustrin
	BNP produktionssidan G45-T98 tjänsteproducenter
	BNP produktionssidan J58-J63 informations- och kommunikationsverksamhet
	Hushållens konsumtion 06 hälso- och sjukvård
	Fasta bruttoinvesteringar J58-J63 informations- och kommunikationsverksamhet
	Fasta bruttoinvesteringar A01-F43 varuproducenter
Kvartal 3 2015	Hushållens konsumtion Utländsk konsumtion i Sverige
	Arbetade timmar I55-I56 hotell- och restaurang
Kvartal 4 2015	Fasta bruttoinvesteringar B05-C33 gruvor, mineralutvinnings- och tillverkningsindustri
	Fasta bruttoinvesteringar C10-C33 tillverkningsindustrin
	Fasta bruttoinvesteringar 1.4 Immateriella tillgångar
	Fasta bruttoinvesteringar 1.4 Immateriella tillgångar
	Arbetade timmar J58-J63 informations- och kommunikationsverksamhet
Kvartal 2 2016	Hushållens konsumtion Hushållens konsumtion i utlandet

Kvartal 3 2016	Fasta bruttoinvesteringar	B05-C33 gruvor, mineralutvinnings- och tillverkningsindustri
	Fasta bruttoinvesteringar	C10-C33 tillverkningsindustrin
Kvartal 1 2017	Hushållens konsumtion	11 restauranger, caféer, hotell o annan övernattningsservice

För mer information om extremvärden i säsongrensningen se BNP-kvartal 2009:1, sid 26, <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Publiceringskalender/Visa-detaljerad-information/?publobjid=9171>

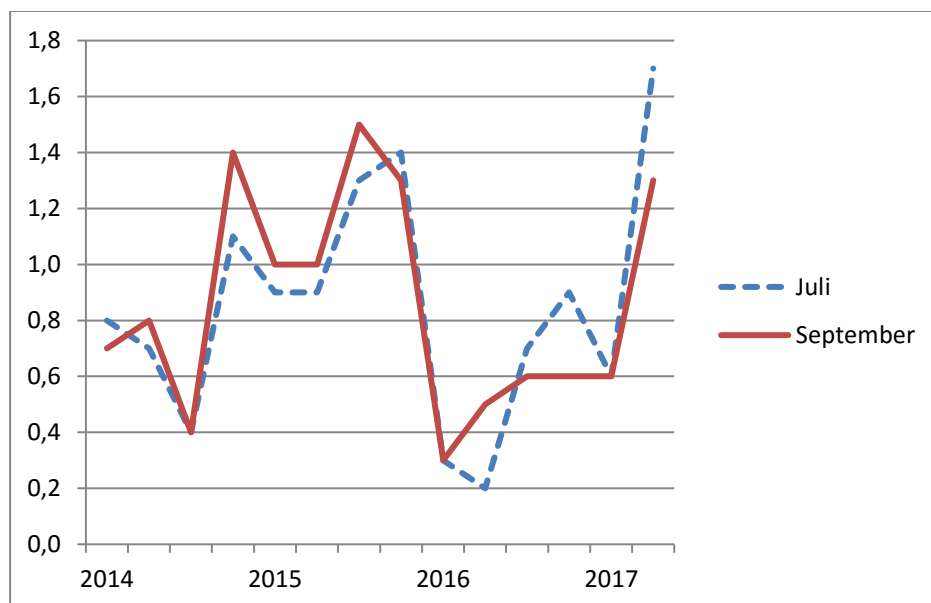
Revideringar

Vid denna publicering redovisas även en detaljerad årsberäkning av BNP för år 2015. Det har fått till följd att samtliga kvartal 2015 uppdaterats till de nya nivåer som har fastställts i årsberäkningen. Kvartalen 2016 och 2017 har också anpassats till de nya nivåerna. Vidare har ny primärdata tagits in för kvartalsberäkningarna avseende 2016 och 2017 för de områden där sådan funnits tillgänglig. Uppgifter avseende inkomster och sparande är reviderade tillbaka till 1993 då bland annat nya pensionsberäkningar har införts i Nationalräkenskaperna. Den offentliga förvaltningens inkomster och sparande har reviderats upp år 2016 till följd av bland annat högre inkomstskatter. Dessutom har tidserien för sektorräkenskaperna skrivits tillbaka till år 1950 vilket innebär att åren 1950-1979 lagts till i statistikdatabasen.

Revideringar av BNP 2015 och 2016

I diagrammet nedan redovisas volymutvecklingen för säsongrensad BNP enligt denna publicering och publiceringen i juli, för perioden 2014 till andra kvartalet 2017.

Redovisad säsongrensad BNP-utveckling vid publicering i september respektive juli

Den detaljerade årsberäkningen av 2015 medförde att BNP-utvecklingen för helåret 2015 reviderades upp med 0,4 procentenheter. Den nu redovisade utvecklingen är 4,5 procent jämfört med 4,1 procent vid föregående publicering. De senaste tio åren har den genomsnittliga revideringen av BNP-utvecklingen, i absoluta tal, varit 0,6 procentenheter när de detaljerade årsberäkningarna ersatt de preliminära estimaten.

Publicerad volymutveckling samt revideringar i volymutveckling jämfört med föregående publicering.

	Publicerad volymutv. år 2015	Publicerad volymutv. år 2016	Revidering volymutv. år 2015	Revidering bidrag år 2015	Revidering volymutv. år 2016	Revidering bidrag år 2016
Hushållens konsumtion	3,1	2,2	0,4	0,1	-0,2	-0,1
Offentlig konsumtion	2,4	3,4	-0,1	-0,1	0,5	0,2
Fast bruttoinvestering	6,9	5,6	-0,1	0,0	0,3	0,0
Lagerförändring*	0,4	0,0	0,1	0,1	0,0	-0,1
Export varor	3,5	3,6	0,2	0,1	0,1	0,0
Export tjänster	10,7	2,7	-0,2	0,0	-0,8	-0,1
Import varor	5,4	5,0	-0,2	0,1	-0,3	0,1
Import tjänster	4,9	-0,2	-0,4	0,1	-0,8	0,1
BNP	4,5	3,3	0,4	0,4	0,1	0,1
Gruvor och tillverkningsindustri	-5,1	3,0	-9,4	-1,4	2,1	0,3
Övriga varuprod. (jord, skog, fiske energi, bygg)	3,4	2,6	-3,2	-0,3	0,0	0,0
Tjänste-producenter	9,1	3,6	4,7	2,2	-0,5	-0,1
Offentliga myndigheter	1,2	2,0	0,4	0,1	-0,3	-0,1
Skatter och subventioner	5,7	5,0	-0,7	-0,1	0,4	0,0
Arbetade timmar	1,5	2,7	-0,1		0,4	

*Lagerinvesteringar redovisas som bidrag till BNP-utvecklingen

På användningssidan är det främst hushållens konsumtionsutgifter som har reviderats 2015. Volymutvecklingen höjdes från 2,7 till 3,1 procent. Även utrikeshandeln har reviderats betydligt jämfört med tidigare publicering. Den totala exporten har reviderats upp medan importen av både varor och tjänster har reviderats ned. Varuexporten har höjts främst till följd av att en ny källa använts för beräkningen av trepartshandel. På importsidan är det i huvudsak importen av tjänster som reviderats ned och detta främst till följd av metodändringar i samband med den definitiva årsberäkningen. Exportnettots bidrag till BNP-utvecklingen har höjts från 0,3 till 0,4 procentenheter.

För BNP enligt produktionssidan har ändringar som införts i och med den definitiva årsberäkningen av 2015 inneburit revideringar av i första hand tillverkningsindustrin och tjänstebranscherna. Volymutvecklingen för tillverkningsindustrin har sänkts med 9,4 procent medan tjänstebranschernas volymutveckling höjts med 4,7 procent. Dessa stora revideringar beror till allra största del på att SCB har klassificerat om Ericsson AB från ett renodlat industriföretag till huvudsakligen ett tjänsteföretag. För nationalräkenskaperna innebär det nu ett tidsseriebrott mellan 2014 och 2015 - samt mellan kvartal 4 2014 och kvartal 1 2015 – för berörda branscher. För mer information se pressmeddelande på SCB:s hemsida <http://www.sverigeisiffror.scb.se/om-scb/nyheter-och-pressmeddelanden/forandringar-i-klassificeringen-av-fou-samt-ericsson-ab/> samt texten tillhörande den detaljerade årsberäkningen av 2015 <https://www.scb.se/publikation/29498>.

De arbetade timmarna i ekonomin har reviderats ned 0,1 procent för år 2015, utvecklingen har sänkts från 1,6 procent till 1,5 procent.

För år 2016 är redovisad BNP-utveckling 3,3 procent vilket är 0,1 procentenheter högre än den volymutveckling som redovisades vid publiceringen i juli. Exportnettots bidrag till BNP-utvecklingen har reviderats upp med 0,1 procentenheter. Förklaringen till detta ligger främst i en kraftig nedrevidering av tjänsteimporten jämfört med tidigare publicering. Orsaken till detta är återigen i huvudsak metodändringar som infördes i samband med årsberäkningen av 2015.

För offentlig konsumtion har räkenskapsammandrag för primärkommuner och landsting blivit tillgängliga till denna publicering. Det har medfört att volymutvecklingen för den offentliga konsumtionen har höjts med 0,5 procentenheter.

På produktionssidan har redan nämnda ändringar i samband med årsberäkningen av 2015 lett till revideringar även av 2016. Tillverkningsindustrins volymutveckling har reviderats upp med 2,1 procentenheter medan tjänstebranschernas har sänkts med 0,5 procentenheter.

Utvecklingen för arbetade timmar år 2016 har reviderats upp med 0,4 procentenheter jämfört med publiceringen i juli till följd av att upprättade uppgifter tagits in.

Revideringar av BNP 2017

Vid den ordinarie beräkningen av andra kvartalet togs nya och reviderade statistikuppgifter in på alla områden för både första och andra kvartalet 2017. I tabellen nedan redovisas de revideringar som skett vid de olika beräkningstillfällena i år. Tabellen visar hur användningssidans komponenter bidragit till BNP-utvecklingen vid de olika beräkningstillfällena. Jämfört med publiceringen i juli så är BNP-utvecklingen oförändrad första kvartalet och har reviderats ned med 1,0 procentenheter andra kvartalet.

BNP-bidrag kvartal 1-2 2017 vid olika publiceringstidpunkter, faktiska tal

	Publicerings- Tillfälle	Hushållens konsumtion	Offentlig konsumtion	Fasta brutto- investeringar	Lager	Exportnetto	BNP
Kv1	maj-17	0,8	0,6	1,9	0,1	0,3	3,6
Kv 1	jul-17	0,8	0,6	1,9	0,1	0,3	3,6
Kv 1	sep-17	1,0	0,6	2,1	0,4	-0,4	3,6
Kv 2	jul-17	1,1	-0,7	1,8	-0,1	0,5	2,6
Kv 2	sep-17	0,9	-0,5	1,6	-0,4	-0,1	1,6

Revideringar av första kvartalet 2017

BNP-utvecklingen för första kvartalet var oförändrad jämfört med publiceringen i juli och visade att BNP ökade med 3,6 procent.

Revideringar har framförallt skett på exportnettot vars bidrag till BNP-utvecklingen sänkts från 0,3 till -0,4 procentenheter. Exportnettots minskning förklaras av både en nedrevidering av varuexporten och av att importen av både varor och tjänster har reviderats upp. Tjänsteexportens volymutveckling var däremot något högre än vid publiceringen i juli. Revideringarna beror både på ändringar som infördes i och med den definitiva årsberäkningen av 2015 och på att mer uppdaterade underlag har använts i beräkningarna. Ett betydande exempel på

det sistnämnda är att uppgifter angående resevalutan inkommit och ersatt tidigare imputerade värden vilket påverkat exporten och importen av tjänster.

Lagerinvesteringarnas bidrag till BNP-utvecklingen har reviderats upp med 0,3 procentenheter jämfört med förra publiceringen. Revideringen beror på nyinkomna uppgifter avseende både varuhandelns och industrins lager.

Revideringar av andra kvartalet 2017

Den preliminära sammanställningen av BNP andra kvartalet som publicerades i juli bygger på ett mer ofullständigt underlag än ordinarie kvartalsberäkningar. Till den ordinarie beräkningen av andra kvartalet kompletteras samtliga underlag för beräkningarna i större eller mindre utsträckning. Vid årets ordinarie beräkning av andra kvartalet reviderades BNP-utvecklingen ned med 1,0 procentenheter i faktiska tal, från 2,6 procent till 1,6 procent. Det är framförallt utrikeshandeln som förklarar nedrevideringen. Exportnettots bidrag till BNP-utvecklingen har sänkts från 0,5 till -0,1 procentenheter jämfört med den preliminära publiceringen i juli. Trots att såväl varu- som tjänsteexporten har höjts så innebär stora upprevideringar av importen att exportnettot som helhet har minskat. Importen av varor har höjts från 0,1 till 2,2 procent i volymutveckling och importen av tjänster från 0,3 till 5,3 procent. Revideringarna beror i huvudsak på att mer definitiva uppgifter funnits tillgängliga jämfört med beräkningen som gjordes i juli.

Lagerinvesteringarnas bidrag till BNP-utvecklingen har reviderats ned jämfört med den preliminära beräkningen, från -0,1 till -0,4. Detta beror främst på revideringar av varuhandelns lager som det till stor del saknas uppgifter om till beräkningen i juli.

Även hushållens konsumtionsutgifter har sänkts jämfört med publiceringen i juli, från en tidigare volymutveckling på 2,4 procent till 2,2 procent i septemberberäkningen. Nedrevideringen beror framförallt på att mer uppdaterade källor funnits tillgängliga. Av stor betydelse var att de momsbaseade uppgifterna, som inte var tillgängliga i den preliminära beräkningen, utvecklades svagt.

Fasta bruttoinvesteringar har sänkts med 0,6 procentenheter i volymutveckling jämfört med den preliminära beräkningen. Det är framförallt investeringar i bostäder samt i programvaror som har reviderats ned.

Offentlig konsumtion är den enda av användningssidans komponenter som har reviderats upp sedan beräkningen i juli, från -2,5 procent i volymutveckling till -1,9 procent. Återigen beror revideringarna främst på att mer definitiva uppgifter funnits tillgängliga.

I tabellen nedan visas revideringarna mellan julipubliceringen och det efterföljande ordinarie andra kvartalet:

Revideringar 2007-2017, skillnad i volymutveckling i faktiska tal, ordinarie beräkning – preliminär beräkning

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tillgång											
FV näringslivet	-0,2	-0,6	0,2	1,3	-0,5	-0,9	-0,9	0,9	0,6	0,7	-2,0
FV staten	0,0	1,7	0,8	0,8	0,2	0,7	-0,2	0,8	1,1	-0,5	-0,3
FV kommunerna	0,2	2,1	0,9	2,0	-0,5	-0,9	-0,9	1,2	-1,1	0,0	3,5
FV HIO	-0,6	-1,0	0,2	-0,8	-0,2	-0,1	-2,7	-3,7	0,0	0,2	-1,5
Import	-0,3	-1,4	-0,9	0,2	0,2	-0,8	1,7	0,1	-0,7	1,2	3,0
Användning											

Hushållens konsumtion	0,2	0,0	0,4	-0,2	0,9	0,0	0,1	0,3	0,2	-0,5	-0,2
Offentlig konsumtion	0,0	1,0	0,5	2,0	0,5	-0,7	0,2	0,1	-0,9	1,0	0,6
Fast bruttoinvestering	0,6	0,3	-0,1	0,4	2,2	0,2	0,1	1,6	1,9	2,6	-0,6
Lagerinvestering*	-0,3	-0,2	-1,2	0,6	-0,9	-0,4	-0,2	0,2	-0,4	-0,4	-0,3
Export	-0,4	-1,3	1,4	-0,2	-0,7	-1,7	0,9	-0,2	0,1	1,3	1,4
BNP	-0,1	0,0	0,2	1,0	-0,4	-1,0	-0,5	0,7	0,3	0,3	-1,0

*Lagerinvesteringar redovisas som bidrag till BNP-utvecklingen.

Revideringar av inkomster, utgifter och sparande 1950-2017 kvartal 1

Under det senaste året har flera osäkra punkter kommit upp i nationalräkenskaperna vilket skapat ett behov av revidering av tidserien i reala sektorräkenskaper. Nationalräkenskapernas revideringspolicy gör numer gällande att revideringar av hela tidserien får äga rum i september varje år. Dock med hänsyn taget till olika gränsvärden.

Perioden 1950-1979 är nu även publicerad i statistikdatabasen. Tidserien i sektorräkenskaperna i statistikdatabasen har tidigare sträckt sig från år 1980 och framåt. Utöver denna tidserie finns äldre serier publicerade på olika ställen på hemsidan. Bl.a. finns äldre publikationer inskannade. Tidigare har det varit svårt för användarna av statistiken att få fram en totalbild av sektorräkenskaperna över äldre data samt att tidserierna inte har varit konsistenta. Från september 2017 finns även perioden 1950-1979 i statistikdatabasen, för vissa variabler inom reala sektorn. Perioden 1950-1979 är även konsistent med serien från år 1980 eftersom data har skrivits tillbaka från år 1980. Därmed föreligger inget tidseriebrott längre.

Sektor 12 finansiella bolag har delats upp i delsektorer. I statistikdatabasen redovisas nu följande aggregat av delsektorer: S121-123, S124-S127, S128-S129. (Se MIS 2014:1, standard för institutionell sektorindelning, INSEKT 2014, på www.scb.se)

Sektor 127 koncerninterna finansinstitut. Holdingbolag som ingår i denna sektor har omklassats från sektor 11 icke-finansiella bolag till sektor 127 enligt MIS 2014:1, standard för institutionell sektorindelning. Omklassningen är gjord från och med år 2015 i SCB:s företagsdatabas (FDB). Omklassningen gäller främst holdingbolag som är utlandsägda eller holdingbolag med endast utländska dotterbolag. Sektorflytten av holdingbolagen har även gjorts bakåt i tidserien till år 1995. Beräkningar enligt den nya sektorindelningen påverkar främst kapitalinkomster, kapitalutgifter, inkomstskatter och finansiellt sparande.

Kapitalavkastning inom pensionssystemet har reviderats från och med 1993 kvartal 1. Det berör främst transaktionskoderna D441 och D442. Även transaktionskoderna D421, D4431 och D4432 utdelningar samt kvarhållna utdelningar har reviderats vilket påverkar alla sektorer i sektorräkenskaperna. Transaktionskod D43 återinvesterade vinstmedel har reviderats från 1999 kvartal 1 – 2014 kvartal 4 p.g.a. små justeringar i Betalningsbalansen.

Finansiellt sparande för total offentlig förvaltning har för år 2015 reviderats ner med 5,0 mdkr till att visa ett överskott på 6,6 mdkr medan 2016 reviderats upp med 9,7 mdkr till ett överskott på 50,5 mdkr. Revideringen 2016 beror i huvudsak på uppreviderade inkomstskatter till följd av ny information från det preliminära Taxeringsfallet. Även kommunernas konsumtionsutgifter (P.3) har reviderats upp med 6,9 mdkr p.g.a. reviderade sociala naturaförmåner. Till viss del motverkar det den stora revideringen av inkomstskatterna som var 16,9 mdkr.

Finansiellt sparande för hushållssektorn har reviderats för perioden 1993-2017 kvartal 1, främst till följd av revideringarna av pensionsberäkningarna som beskrivs ovan. För åren 2008-2016 har det finansiella sparandet reviderats ned med 89 miljarder eller cirka 10 miljarder per år i genomsnitt. I huvudsak beror detta på att det kollektiva pensionssparandet har reviderats ned. För år 2015 och 2016 har hushållens utdelningsinkomster reviderats upp som en följd av att uppgifter från taxeringsutfallet för år 2015 tagits in. Uppreviderade inkomstskatter för år 2016 påverkade hushållens sparande nedåt.

Tidsserie BNP-revideringar

I tabellen nedan redovisas BNP-utvecklingen vid respektive beräkningstillfälle för de olika kvartalen.

Tabell 2. Publicerad faktisk volymutveckling för BNP vid olika beräkningstillfällen, första kvartalet 2013 till andra kvartalet 2017

År	Beräknings- tidpunkt	Kvartal 1	Kvartal 2	Kvartal 3	Kvartal 4
2013	2013 maj	0,8			
	2013 jul	0,8	1,1		
	2013 sep	0,4	0,6		
	2013 nov	0,7	1,1	0,7	
	2014 feb	0,8	1,1	1,0	3,1
	2014 maj	0,9	1,4	1,0	3,1
	2014 jul	0,9	1,4	1,0	3,1
	2014 sep	0,5	1,1	1,6	2,8
	2014 nov	0,4	0,8	1,4	2,5
	2015 feb	0,4	0,8	1,4	2,5
	2015 maj	0,4	0,8	1,5	2,4
	2015 jul	0,4	0,8	1,5	2,4
	2015 sep	0,5	0,7	1,4	2,4
	2015 nov	0,5	0,7	1,4	2,4
	2015 feb	0,5	0,7	1,4	2,4
	2016 maj	0,5	0,7	1,4	2,4
	2016 jul	0,5	0,7	1,4	2,4
	2016 sep	0,4	0,7	1,4	2,5
	2016 nov	0,4	0,7	1,4	2,5
	2014	2017 feb	0,4	0,7	1,4
2017 maj		0,4	0,7	1,4	2,5
2017 juli		0,4	0,7	1,4	2,5
2017 sep		0,4	0,7	1,4	2,5
2014 maj		1,9			
2014 jul		1,9	1,4		
2014 sep		1,7	2,1		
2014 nov		1,7	1,9	2,1	
2015 feb		1,7	1,9	2,3	2,7
2015 feb		1,7	1,9	2,3	2,7
2015 maj		1,7	2,2	2,6	2,6
2015 jul		1,7	2,2	2,6	2,6
2015 sep		1,8	2,4	2,3	2,8
2015 nov		1,8	2,3	2,3	2,6
2016 feb		1,8	2,3	2,3	2,6
2016 maj		1,8	2,3	2,3	2,6
2016 jul		1,8	2,3	2,3	2,6
2016 sep	1,9	2,6	2,7	3,2	
2016 nov	1,9	2,6	2,7	3,2	
2017 feb	1,9	2,6	2,7	3,2	
2017 maj	1,9	2,6	2,7	3,2	
2017 juli	1,9	2,6	2,7	3,2	
2017 sep	1,8	2,5	2,7	3,4	
2015	2015 maj	2,5			
	2015 jul	2,5	3,5		
	2015 sep	2,8	3,8		

	2015 nov	3,0	3,9	3,9	
	2015 feb	3,0	4,1	4,1	5,0
	2016 maj	3,1	4,1	4,0	5,4
	2016 jul	3,1	4,1	4,0	5,4
	2016 sep	3,1	4,0	4,1	5,2
	2016 nov	3,1	3,9	4,2	5,1
	2017 feb	3,1	3,9	4,2	5,1
	2017 maj	3,0	3,8	4,2	5,2
	2017 juli	3,0	3,8	4,2	5,2
	2017 sep	3,5	4,2	4,9	5,4
2016	2016 maj	3,7			
	2016 jul	3,7	4,1		
	2016 sep	3,7	4,4		
	2016 nov	3,7	4,6	2,8	
	2017 feb	3,5	4,5	2,4	2,8
	2017 maj	3,4	4,2	2,6	2,5
	2017 juli	3,4	4,2	2,6	2,5
	2017 sep	3,5	4,6	2,7	2,4
2017	2017 maj	3,6			
	2017 juli	3,6	2,6		
	2017 sep	3,6	1,6		